

Makale Gönderilme Tarihi: 31.10.2018 – Makale Kabul Tarihi: 19.12.2018

HAMİT MACİT SELEKLER’İN ŞİİRLERİNDE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE TARİHİ İZLER

*Ömercan SÖNMEZ**

ÖZET

Milletlerin ortak hafızalarında yer etmiş tarihî olaylar ve şahsiyetler, sanatsal faaliyetleri etkileyen, yönünü değiştiren unsurların başında gelir. Sanatçıların milletlerinin tarihine kayıtsız kalmaksızın verdikleri eserler de zamanı yenen, gelecek neslin bilincini açık tutan eserler olur. Türk milleti asırlar boyunca oldukça geniş bir coğrafyada varlığını sürdürürken, tarihinde de sayısız olaylar barındırır. Bu kapsamlı tarihin, Türk sanatçılarının eserlerinin temelini ve işlevini belirlemede zaman zaman önemli bir yere sahip olduğu görülür.

Türk şiiri gelişimini ve değişimini sürdüren bir yapıda varlık gösterirken bu gelişim ve değişimin şüphesiz en büyük etkeni de hemen her devirde hafızalarda yer edecek türden olaylara tanıklık eden şairlerin bulunmasıdır. Şair Hamit Macit Selekler’in de çocuk yaşta I. Dünya Savaşı’na, gençlik çağında Cumhuriyetin İlanına tanıklığı ve tarihe olan ilgisi şiirine güçlü bir biçimde yansır. Bu çalışmada Hamit Macit Selekler’in şiirlerinde tespit edilen; Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’e ve Türk tarihine dair izler tahlil edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelime: Hamit Macit Selekler, Şiir, Tarih, Mustafa Kemal Atatürk.

Mustafa Kemal Atatürk and Historical Traces in Hamit Macit Selekler’s Poetry

ABSTRACT

Historical events and personalities, which have taken place in the common memories of nations, are the leading factors that affect the artistic activities and change their direction. The works that the artists weave without being indifferent to the history of their nation are the works that defeat the time and keep the consciousness of the next generation open. Since the Turkish nation has existed in a wide geography for centuries, it has numerous events in its history. This comprehensive history seems to have an important place in determining the basis and function of the works of Turkish artists from time to time.

While the Turkish poetry continues its development and change, the biggest factor of this development and change is the presence of poets who witness the events that will take place in memories in almost every period. The poet Hamit Macit Selekler's strong interest in history and his witnessing of World War I in his childhood and also the proclamation of the Republic in his youth are strongly reflected in his poetry. In this study, traces of Mustafa Kemal Ataturk, the Republic of Turkey's founder, and Turkish history detected in the poetry of Hamit Macit Selekler will be analysed.

Keywords: Hamit Macit Selekler, Poetry, History, Mustafa Kemal Atatürk

*Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Üstü Öğrencisi, Giresun.
omer.sonmezz45@gmail.com

GİRİŞ: Hamit Macit'in Edebî Yaşamı, Şiiri ve Türk Şiirindeki Yeri

Hukukçu Hamit Macit Selekler¹, 1930'lu yıllarda yerel ve ulusal kaynaklı süreli yayınlarda imzası görülmeye başlayan cumhuriyet dönemi şairlerinden biridir. Henüz çocukluğunda edebiyata ve daha da önemlisi yazmaya merak saran *Hamit Macit Selekler'in edebiyat dünyasına olan ilgisinde, Antalya'da "Ayaklı Tarih" nâmı ile bilinen ve çok geniş bir kültür birikimine sahip olan babası Abdülmâcid Tevfik Efendi'nin çok önemli yeri vardır* (Küçükyavuz 2004: 29). Babasıyla yaptıkları sohbetlerde kültürel ve sanatsal altyapısını oluşturan şair, Konya Lisesi'nde eğitim gördüğü dönemde tarih, edebiyat ve şiirle bilinçli bir şekilde ilgilenmeye başlar. Lisedeki edebiyat öğretmenleri Saadettin Nüzhet Ergun ve Ahmet Hamdi Tanpınar da onun şiire olan yeteneğinin farkındadır. Öğretmenlerinin de yönlendirmesiyle kendisini yetiştiren Hamit Macit'in yazma serüveni, lise son sınıftayken Konya'da II. Meşrutiyet dönemi içerisinde yayın hayatına başlayan, Millî Mücadele yıllarının da önemli yerel gazetelerinden biri olan *Babalık* gazetesinde başlar. 1929'da *Hayat* dergisinde çıkan "Çay" adlı şiiriyle edebî çevrelerde ismini duyurmaya başlayan şair, estetik ve biçim boyutuyla başarılı şiirler kaleme alır. Ankara'da yakın arkadaşları; Behçet Kemal Çağlar, Samet Ağaoğlu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Perin, Hıfzı Oğuz Bekata, Ahmet Muhip Dıranas ile birlikte 1930'da *Genç Türk Edebiyat Birliği*'ni kurarlar ve bu topluluğun yayın organı olan -üç sayı çıkabilen- *Hep Gençlik* dergisinde de şiirleriyle yer alır.

Türk edebiyat ve kültürünün önemli mecralarından olan *Varlık*², şairin en çok ürün verdiği dergidir. Yine 1933-1938 yılları arasında arkadaşı Hıfzı Oğuz Bekata'nın yayınladığı *Çığır*, 1950'lerin ortalarında *20. Asır*, Antalya'da *Çağlayan* ve Antalya Halkevi Dergisi *Türk Akdeniz*'de Hamit Macit Selekler imzasını görmek mümkündür. Bu yayınların yanı sıra ömrünün son vakitlerinde Ankara'da yayınlanan *Çaba* ve *Hisar* dergilerinde şairin şiirleri görülür. Şiirlerini iki kitapta toplayan Hamit Macit Selekler'in ilk şiir kitabı *Sulh ve Diğer Şiirler*'in 1944'te, ikinci şiir kitabı *İyilik*'in 1956'da ilk basımları yapılır.³

1930'dan 1950'li yıllara dek Türk şiirine hizmet eden Hamit Macit Selekler, eğitim ve meslek hayatı boyunca şiirle, edebiyatla olan bağını koparmayan, Cumhuriyetin ilkelerine sadık bir devlet memurudur. Memleketin pek çok şehrinde yürüttüğü görevlerini büyük bir titizlikle yerine getirmek gayretindedir. Bu sebeptendir ki, "yaşayışında şiiri birinci planda tutmamış gibi de bir hali vardır ve bence bu bir gerçektir ve onun hatasıdır. Öyle olmasaydı bugün çok daha hacimli bir şairle karşı karşıya olacaktık" (Geçer 1974: 15). Buna rağmen henüz genç bir şairken pek çok şiiri kimi şair ve yazarlar tarafından okunup takdirle karşılanır. Süreli yayınlarda kendisinin ve şairliğinin söz konusu edildiği pek çok yazı mevcuttur. Bu durum onun sanat çevresinin de genişlemesini sağlar. Sahip olduğu çevreyle olan ilişkileri onun şiirini de şüphesiz olumlu yönde etkilemiştir. Lise sıralarında başladığı şiir serüveninde isminin yer

¹ Hamit Macit Selekler, 30 Aralık 1909'da Antalya'da dünyaya gelir. Nüfus kayıtlarında ismi Abdülhak Hamit'tir. Babası Abdülmâcid Tevfik, Antalya'da mutasarrıflıkta ve çeşitli devlet kademelerinde 44 yıl memurluk yapar, edebiyatı, şiiri severek takip eder. Annesi Feride Hanım 1913'te verem nedeniyle hayatını kaybeder. 1925'te Antalya Ortaokulu'nda tamamlamasının ardından lise eğitimi için Konya'ya gider. Konya Lisesi'nde edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Şairin lise yıllarından itibaren Hamit Macit ismini kullanmasını da bizzat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar ister. 1928'de liseden mezun olduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'nde üniversite eğitimine başlar. Üniversiteden mezun olduktan hemen sonra savcı yardımcılığı, savcılık, hâkimlik gibi görevlerde bulunur. Babası Abdülmâcid Tevfik gibi kırk yılı aşkın memurluk hayatı vardır. Ankara'da Yüksek Hakimler Kurulu Yedek Üyeliği görevini sürdürürken 23 Ocak 1974'te kalp krizi geçirerek ölür. (Şairin hayatı Fatih Küçükyavuz'un şair hakkındaki tezinden, Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ve Şükran Kurdakul'un *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* adlı eserlerinden faydalanılarak özetlenmiştir.)

² *Varlık* dergisinde 1933-1945 yılları arasında otuz altı şiir, üçü kitap tanıtımı, biri poetik yazı olmak üzere dört yazı, bir de küçük hikâye kaleme alır.

³ Kasım 2014'te bu iki kitapta yer alan şiirlerin tümü şairin oğlu Prof. Dr. Kaynak Selekler tarafından "Hamit Macit Selekler - Bütün Şiirleri" adıyla bir kitapta toplanarak basılmıştır.

aldığı yayınlar ya da okul vasıtasıyla Türk şiirinde ve kültür hayatında yeri yadsınamayacak pek çok şair, yazar ve aydınla tanışma fırsatı bulur. Ankara’da iken yakın arkadaşı ve akrabası olan Baki Süha Ediboğlu, Hamit Macit’in şiir dünyasında etkisi olan isimlerden şöyle söz eder:

“Hâmit Macit’in şiir yazma heyecanını ve zevkini canlı tutan genellikle çok sevdiği arkadaşları Ahmet Muhip Dranas, Behçet Kemal Çağlar ve Avni Givda olmuştur. Sanat yönünden kendisine ilgi gösteren ve teşvik edenler de bir zamanlar Servet-i Fünûn – Uyanış dergisini yöneten Halit Fahri Ozansoy, eski Hayat mecmuasını idare eden Faruk Nafiz ve Varlık dergisinin kurucusu Yaşar Nabi Nayır olmuştur. İlk sanat ve şiir sevgisini kendisine aşıl原因 ve gördükleri istidat dolayısıyla şiirin iklimine doğru çekmeye çalışan hocaları Ahmet Hamdi Tanpınar, Suat Salih Asral, Sadettin Nüzhet Ergun’dur” (Ediboğlu 1968: 87).

Hamit Macit, usta sanatçıların şiir ve yazılarının yayınlandığı Varlık dergisinde şiirleri çıkmaya başlayınca kendisiyle aynı mecrayı paylaşan kimi yazar ve şairlerin de takdirini toplar. Bunlardan biri de Türk şiirinde Yedi Meşaleciler olarak tanınan topluluğun kurucularından Ziya Osman Saba’dır. Hamit Macit’le aynı dönemlerde Varlık dergisinde şiirleri yayınlanan Ziya Osman Saba, “Varlık’ın kıymetli bir antoloji mahiyetini almış olan üç cildini her karıştırdığımda, bir genç şairin, Hamit Macit’in şiirlerini tekrar tekrar okumaktan zevk duyuyorum” (Saba 1936: 124) sözleriyle şairin şiirlerine olan beğenisini dile getirir.

Ziya Osman Saba, bir şair gözüyle Hamit Macit’in şiirinin tekrar tekrar okunması bir şiir olduğunu belirtirken o dönemlerde ortaokul öğrencisi, daha sonra öğretmen, şairlik sıfatlarını alacak olan Behçet Necatigil’in düşüncelerine de burada yer vermek genç bir şairin okur kitlesinin diğer bir penceresini de görmek için önemlidir: “Ortaokul öğrencisiydim, bir şiir defterim vardı. Dergilerden ya da ilk kitaplarından şiirlerini saygılı – hayran bu deftere geçirdiğim, o günlerin en yeni şairleri: Cevdet Kudret, Ziya Osman, Yaşar Nabi, ve sonrakiler: Hâmit Macit, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı ve başkaları. Sevgilerini bugüne getirdiğim; şiirin soylu, sıtmalı, yüce bir uğraş olduğunu kendilerinden öğrendiğim şairlerden biriydi Selekler. Şiirlerini çok okudum, bir zamanlar çok okuttum” (Necatigil 1974: 6). Behçet Necatigil’in “Şiirin soylu, sıtmalı, yüce bir uğraş olduğu” ifadesinde Hamit Macit Selekler’in şairliğinin ardındaki yapıya vurgu vardır. Şair Hamit Macit Selekler, çok yazarak ön planda yer alma, yazarak geçimini sağlama gibi gayelerden uzak bir yapıya sahiptir. Şiirde sürekli kendini yenileyen ve daima iyiye güzele ulaşmayı felsefe edinen Selekler, söyleyiş, biçim ve teknik unsurları bakımından Türk şiirine yeni ufuklar açmak ister. İkinci şiir kitabı olan İyilik’in başına Samuel Butler’in “Eserinize düşmanınız tarafından meydana getirilmiş gibi bakınız, onu hayranlıkla seyrederseniz mahvolursunuz!” sözünü yerleştirmesinden de anlaşılacağı üzere sanatta durağanlığı, tekdüzeliği reddeden bir yapıda olduğu görülür. 1967’de Çaba dergisinde yayınlanan “Mısralarım” şiirinde şair, uzun sayılacak bir uğraşın ve ince işçiliğin yaratımı olan şiirini şu dizelerle ifade eder:

“Cevheri işledi kuyumcu gönlüm,
Altın’ı eritti mısralarımda
Bir zafer rengiyle açıldı gül’üm
Güz’ü bahar etti mısralarımda” (Selekler 2014: 131).

Hamit Macit Selekler, poetik nitelik taşıyan yazılar da kaleme almıştır. Halit Asım adında bir şairin *Ömür* adlı şiir kitabını eleştirmek üzere kaleme aldığı yazıda⁴, şairin, mananın kuruluşundan ve acılığın uzak olan bir şiir arayışında olduğu görülür. Denilebilir ki Hamit

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hamit Macit Selekler (1940). “Ömür (Bir Kitap Eleştirisi)”, Varlık, C. 11, S. 171, s. 66-67.

Macit Selekler şiirde; iyinin, güzelin, barışın, mutluluğun ve huzurun hüküm sürdüğü bir dünya kurmak gayesindedir.

Varlık dergisinin 1938 Şubat tarihli sayısında çıkan “Şiir Ölüyor mu?”⁵ başlıklı yazıda şairin devrin şiirine dair görüşlerinin yanında genel manada şiir hakkındaki düşünceleri de açık bir biçimde görülür. Şiirin kendisinin gaye olduğu, belli bir amaca hizmet etmeyeceği fikrini savunan Hamit Macit Selekler’e göre şiir, karşılık beklenecek, fayda umulacak bir müessese değildir. Onun faydasının, karşılıksızlığında olduğunu düşünen şair, şiiri maddi yahut manevi bir kazanç elde etmek için yazanları eleştirir. Bu yazısında eleştirdiği bir başka durum ise Türk mütercimler tarafından kötü tercüme edilen şiirlerdir. Eleştirisini açıklamak adına, Faust’un bir Fransız mütercim tarafından başarıyla Fransızcaya aktarılması sonrasında Goethe’nin: “*Geçen gün kırda, birkaç çiçek topladım, düşüne düşüne evime getiriyordum. Yanan parmaklarım arasında kuruyan zavallı çiçeklerin tüveyçleri, yolda eğik duruyordu. Evde su dolu bir vazoya koydum, ne ani değişme; işte öyle oldu ki, çiçekler hâlâ ana toprağında sanılabiliirdi. Şiirimin yabancı bir lisan konuştuğunu biraz evvel işitince bana gene öyle geldi.*” sözlerini örnek gösterir ve ekler: “*Acaba bizde kaç mütercim kopardıkları çiçekleri hâlâ ana toprağında gibi canlı ve yeşil tutabiliyor. Şiir için diyorum, hiçbir!*” (Selekler 1938: 594-595).

Hamit Macit, Cumhuriyet dönemi şiirinin mihenk taşları şairlerinin üretken olduğu bir dönemde; aşkı, hüznü, tabiatı, yurt sevgisini ağırlıklı olarak bahara ait unsurların yardımıyla tarif eden mısraların şairidir. Devlet memuru olması sebebiyle şiirlerinde geniş sayılabilecek bir coğrafya mevcuttur. Antalya, Çanakkale, Ankara, Konya, İstanbul gibi şehirler kimi şiirlerinin öznesi durumundadır. Hamit Macit’in şiiri, biçim yönüyle değerlendirilecek olursa; daha çok 11’li ve 14’lü hece ölçüsünü kullanmış, serbest ölçüyle de yazmış, halk edebiyatı ve divan edebiyatında kullanılan nazım şekillerinin yanı sıra Tefik Fikret ve Cenap Şahabettin’in de kullanmış olduğu İtalyan ve Fransız şiirinin bir türü olan soneyi de tercih etmiş, “*kimi şiirlerinde sözcük ve ifadelerin seslerinde bazı değişiklikler yapmış, içinde yetiştiği toplumun yöresel konuşma dilini, yerel ağızda kullanılan sözcükleri şiirine taşımıştır*” (Küçükyavuz 2004: 88). Söylemiş, biçim ve konu bakımından Yahya Kemal Beyatlı’nın takipçisi olan şair, 1930’ların sonuna gelirken Türk şiirinde estetik ve mükemmeliyet açısından Yahya Kemal gibi başka bir isim olmadığı kanısındadır. “*Bugünün Türk şairi, Yahya Kemal’i okumak ve anlamak mevkiindedir. Taklit etmeliyiz demiyorum. Onun harikulade şiirine erebilmeliyiz*” (Selekler, 2014: 172-173) ifadeleriyle Türk şiirinin o yıllardaki durumunu, kendisi ve o dönemin genç şairleri için ulaşılması gereken noktayı belirtir.

HAMİT MACİT’İN ŞİİRİNDE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Hamit Macit’in gençlik çağları Cumhuriyetin ilk yıllarına denk gelir. Gençliğin vermiş olduğu canlılığa, Cumhuriyetin getirdiği aydınlık da eklenince sanata ve şiire gönül veren akranları gibi o da sanatsal faaliyetler için sağlıklı bir ortam bulur. Bu ortamın sağlayıcısı, Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Hamit Macit için büyük bir gurur vesilesidir. Bu sebeptendir ki Mustafa Kemal Atatürk; devrimleri, mücadelesi ve liderliğiyle şairin pek çok şiirinin öznesi konumundadır. Mayıs 1934’te kaleme aldığı “19 Mayıs”ta Mustafa Kemal’in Milli Mücadele’nin başlangıcı sayılabilecek olan adımı atmak üzere Şişli’deki evinden ayrılarak Samsun’a gidişi ve sonraki gelişmelerden söz eder. Şair, İstanbul’dan ayrılırken uğurlayan kimsesi olmayan, aklında yeni hayatın ve gelecek günlerin düşünüyü kuran Mustafa Kemal’i anlamadan kâinatın anlaşılmayacağını dile getirir:

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hamit Macit Selekler (1938). “Şiir ölüyor mu? (Ulusun edebî anketi münasebetiyle)”, *Varlık*, C. 5, S. 110, s. 594-595.

“Şişli’deki evinde hazırlandıktan sonra
Yüreği sızlayarak, atladı bir vapura,
Mustarip ve ağlayan İstanbul’dan ayrıldı
Teşyi edeni yoktu.

(...)

Gazi, ki bir hakikat erişemez her insan.

Kâinatı anlarsın Gazi’yi anlıyorsan” (Selekler 2014: 70).

Şairin, “Onun Eserine” adlı altı parçadan oluşan şiiri; Cumhuriyet, Atatürk ve Ankara üçgeninde şekillenir. “Onun Eserine” şiirinin I. ve II. parçalarında; 28 Ekim günü Mustafa Kemal Atatürk’ün Çankaya Köşkü’ndeki sofrasında geçen akşam⁶ anlatılır. O akşam Çankaya’da bir akşam yemeğinde Mustafa Kemal Paşa, mebuslarla birlikte. Şair, bu yemekte bulunan sekiz kişi içinden “en çok sevdiğimiz büyük adam” diye tarif ettiği Mustafa Kemal Atatürk’ün, bir sonraki gün olan 29 Ekim’de Cumhuriyetin İlan olunacağını arkadaşlarına bu yemekte müjdeleyişini yeni bir çağın başlangıcı olarak nitelendirir.

I

“Bir sofraya başında, gece, sekiz baş
O gün geçenleri konuşuyorlar.
İçlerinde en çok sevdiğimiz Baş,
En çok sevdiğimiz büyük adam var.
Çankaya üstüne dalgalı, yavaş
Bir hava döküyor yine sonbahar
İçerde konuşan sekiz arkadaş
Dışarıda Ankara, gece ve yollar...
Birbiri ardınca geçen günlerin
Rengine renk katan birinciteşrin
Bu dakikalarda, sanki, durgun su.
Çağlar ve yıldızlar ufku aşılıyor.
Bir gün adım adım yakınlaşıyor:
Pazartesi, ayın yirmi dokuzu...” (Selekler 2014: 107).

II

“Dışarıda bir şehir beklerken sessiz,
Haber yükseliverdi sofrasından;
‘Yarın Cumhuriyet ilan edeceğiz’” (Selekler 2014: 108).

Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadeleyi başlattığı Samsun, daha sonra kongreler için gittiği Sivas ve Erzurum’da bulunduktan sonra 27 Aralık 1919’da Heyet-i Temsiliye ile birlikte Ankara’ya döner. O güne ait gözlemler pek çok hatıra, makale ve tarih kitaplarında yer almaktadır. Tarihçi M. Cemil Özgül, *Atatürk Araştırmaları Dergisi*’nde çıkan makalesinde o günü “Ankara 27 Aralık 1919 da tarihi günlerinden birini, yaşıyordu. Yüzlerce Ankaralı büyük kurtarıcıyı ve arkadaşlarını Dikmen sırtlarında karşılamıştı. O zaman Ankara’nın nüfusu ancak 20-22 bin kadardı. Civar köy, kasaba ve şehirlerden gelenle karşılayıcıların sayısı 30-40 bini çaktan geçmişti.” (Özgül 1994: 138) cümleleriyle tasvir eder. Hamit Macit’in de *Varlık*

⁶ Söz konusu akşam Nutuk (bkz. Yücel Demirel (ed), Nutuk, İstanbul: Y.K.Y. 5. Baskı, s.680-681.)’ta şöyle yer alır: “28 Teşrinvevel günü geç vakitte, içtima halinde bulunan fırka idare heyeti tarafından davet olundum... [...] İsmet Paşa ile Kâzım Paşaya ve Fethi Beye de Çankaya’ya benimle gelmelerini söyledim. Çankaya’ya gittiğim zaman orada, beni görmek üzere gelmiş Rize mebusu Fuat, Afyonkarahisar mebusu Ruşen Eşref beylere tesadüf ettim. Onları da yemeğe alıkoydum. Yemek esnasında, yarın Cumhuriyet ilan edeceğiz dedim.”

dergisinin on ikinci sayısında “27-12-1335” başlığıyla Mustafa Kemal’in 27 Aralık 1919 günü Ankara’ya gelişini ve burada halk tarafından büyük bir coşkuyla karşılanışını tasvir eden bir şiiri yayınlanır. Şair, Milli Mücadele’nin merkezi olan Ankara’ya Mustafa Kemal’in getirdiği aydınlık havayı yeni bir cihan yaratmakla özdeşleştirerek ifade ederken halkın da bozkırın ortasındaki memleketlerine gelen bu canlılığın yaratıcısına olan bağlılığını gösterdiğini mısralarına taşır:

*“Bu şehir yeniden kuruldu, yavrum,
Bu da hepsi gibi onun eseri.
Bilseniz ne kadar çok seviyorum
Bozkırda yükselen bu güzel yeri.*

*Bir gündü bu şehre birinci kânun
Bir parıltı gibi verdi o eri
Sesi inan dolu, tatlı ve olgun,
Ummandan bir damla gibi gözleri...*

*Bu şehir ondaki sırra ererek,
Bütün sevgisiyle gönül vererek
Koynunda görmeğe canatıyordu.*

*Aydınlık ümitler vardı sesinde
Gözleri parlıyor, düşüncesinde
Yepyeni bir cihan yaratıyordu” (Selekler 1934: 184).*

Hamit Macit, 29 Ekim 1943’te Cumhuriyetin 20.yılı için “Bir Harika Millet” şiirini kaleme alır. Şair, Atatürk’e minnetini dile getirerek sonlandırdığı mısralarda Türk milletinin kendisini aydınlığa kavuşturacak Cumhuriyeti kurmak için verdiği mücadelenin değerine vurgu yapar. Söz konusu bu şiir, Millî Mücadelenin Türk milletinin zihninde uyandırdığı direnişin, hürriyet savaşımının bir ifadesi olarak tanımlanabilir.

*“Doğduk yeni bir ruh ile biz yirmi yıl önce,
Nurdan çizdiği bir yol görününce,
Bir başka ufuk, başka sema fethine koştuk,
Açtık gelecek günleri koştuk, yine koştuk.
Doğmakta bizimçin yeni bir nur ile her gün.
Şükran, ebedi ruhuna şükran Atatürk’ün” (Selekler 2014: 69).*

Duygularını çoğu zaman bahara ait unsurlarla tarif eden şairin, şiirlerine de Atatürk’ün ölümüyle birlikte sonbahar gelir. “Bayraktar bayrağı yarıya çekti: / İkinci teşrinin onuncu günü, / Sonbaharın bütün tasası, hüznü / Artık yaprak yaprak dökülecekti” (Selekler 2014: 65). İki parçadan oluşan “Yarıya Çekilen Bayrak” şiirinde, 10 Kasım’ın Türk milletinin duygu ve düşünce dünyasında uyandırdığı acının, hüznün, hasretin tarifini yaparken baharını kaybetmiş bir memleketin ışığını, sıcaklığını ve canlılığını da kaybedeceği gerçeğini ifade etmeye çalışır.

*“Goncalar dağılmış, yapraklar sarı,
Dallarda sustu kuş civıltıları.
Atam hayat mıydın, bahar mı, neydin?
Sen nasıl ölürsün anlayamadık,
Bizi tâ derinden yaktı ayrılık.*

Atam ölmeseydin, sen ölmeseydin” (Selekler 2014: 66).

Şair, Atatürk’ün ölümüyle koca bir milletin ortak acısını “Mersiye” şiiri ile ifade eder. Vefat eden bir kimsenin ardından yazılan manzumelere verilen ismi, şiirin başlığı olarak tercih eden Selekler, bu şiirinde hüznün ağır bastığı bir manzara resmi çizer. Bütün bir cihanı aydınlatan Atatürk’ün ölümüyle Türk milletinin yüreğine sonbaharın geldiğini dile getirerek artık hüznün hüküm süreceği bir memleket tarifi yapar.

*“Yurdun semalarında, gönüllerde sonbahar,
Her yerde yas ve gözyaşı, her yerde sonbahar...
Bir sonbahar sabahı üful etti bir güneş.
Bir sonbahar sabahı, Atam, kâinata eş,
Sonsuz ve muhteşem Atatürk etti irtihal...
Bir millet arkasında kaldı onun pür-melâl” (Selekler 2014: 118).*

Hamit Macit Selekler, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulan Cumhuriyetle elde edilen kazanımların farkında bir devlet memuru, şair ve vatandaş olarak göçmüştür dünyadan. Ardında bıraktığı dizelerde bu farkındalık; hüznün, coşkunun ve en çok da özlemin ifadeleri olarak görülebilir. 1967’de *Hisar* dergisinde yayınlanan “Sabah” adını verdiği şiiriyle Hamit Macit, Atatürk’e ve Atatürklü yıllara olan özlemini dizeleştirir:

*“Hatıramda o gün asla solmayan nakış
Akdeniz’e ulaşılmış – İzmir alınmış,
Yine eski günler olsa seninle birlik
Sevinirdik, sevinirdik, çok sevinirdik,
Bir noktada birleşseydi gerçeğe hayal,
Bir noktada birleşseydi dün, bugün, yarın.
Yine ince, yine güzel, yine sarışın,
Karşı yoldan çıkıverse MUSTAFA KEMAL” (Selekler 2014: 134).*

Hamit Macit’in, genç Türkiye Cumhuriyeti’nin bir ferdi oluşunun meydana getirdiği düşünce dünyasında Mustafa Kemal Atatürk’e olan fikrî ve hissi bağlılığının yansımaları tespit edilen şiirlerde açık biçimde görülmektedir. Bu anlamda şair, Cumhuriyetin Türk milleti için ifade ettiği anlamlar dünyasını da Atatürk’ün çizdiği yoldan hareketle ifade etmeye çalışmaktadır denilebilir. Hamit Macit, Mustafa Kemal Atatürk’ün Millî Mücadele’yi başlatmasından ölümüne dek geçen tarihsel süreci yalın bir dil kullanarak ifade etmiştir. Bunu kimi zaman tarihsel gerçekliklere atıf yaparak kimi zaman duygu yüklü ifadeleri tercih ederek gerçekleştirmiştir. Bütün bunların ışığında denilebilir ki Hamit Macit Selekler, cumhuriyet ve Atatürk sevdalısı bir memur ve şair olarak Türk edebiyatındaki yerini almıştır.

HAMİT MACİT’İN ŞİİRİNDE TARİHİ İZLER

Hamit Macit Selekler, Balkan ve I. Dünya Harbi’nin yaşandığı devrin çocuklarından. Savaş kavramıyla çok küçük yaşlarda tanışır. Bu durum onun tarihe karşı dikkatini ve ilgisini artırır. Yaşamı boyunca iyinin, güzelin yanında olmaya, mesleğinde de haklıyı haksızdan ayırmaya çabalayan şair, savaşların insan hayatına etkilerini göz ardı edemez. Bu sebeptendir ki şiirlerinde tarih kitaplarında görülmeyen manzaraları göstererek bir farkındalık oluşturmak gayretindedir denilebilir. Şair, Osmanlı ve Cumhuriyet tarihini söz konusu ettiği pek çok şiirinde tarihin sosyolojik boyutuna geniş bir perspektifle bakar. Denilebilir ki “*Seleklerin*

şiiirleri bizi tarihimize, günümüze ve geleceğe uyandırmaya çalışan şiiir tarzının örnekleridir” (Kırcı 2008: 272). “Harbe Dair” şiiirinde, 20. Yüzyılın başında Balkan coğrafyasında pek çok milleti bir taraf olarak karşı karşıya getiren savaşın sosyal hayatta yarattığı hüüzün verici bir manzara görülür. İnsan hayatını doğrudan tehdit eden savaş olgusunun yarattığı acılar coğrafya fark etmeksizin kilometrelerce öteden hissedildiği gerçeği söz konusu şiiirin özünü oluşturur durumdadır.

II

*“Demek Balkan ufkunda harp ateşi tutuşup
Bizim Tuna boyunda ölümler saçılıyor.
Burda “şimale akın!” der gibi açılıyor
Mavi ışıklı cenup...*

(...)

*Vatan ve namus diye orda dövüşen benim
Üç çocuk babası genç, otuz iki yaşında
İki kurşun yarası alarak dağ başında
Toprağa düşen benim”* (Selekler 2014: 54).

Çocukluğundan itibaren tarihe ilgisi ve merakı olan şairin, kimi mısralarında özellikle Osmanlı tarihi konusunda kendisini yetiştirdiği görülür. Yalnızca babasından öğrendikleriyle yetinmeyip yaşamı boyunca tarih okumaları yapar. Bu okumalar neticesinde şairde şekillenen millî bilincin yansımaları kısa sürede şiiirlerinde görölmeye başlar. Denilebilir ki Hamit Macit Selekler, gençliğinden itibaren tarihin şiiir diliyle ifadesi şiiirindeki en değerli gayelerinden biridir. Tarihin anlatımını hem estetik açıdan hem de sosyal bir sorumluluğun yerine getirilmesi açısından önemseyen şair, Yahya Kemal Beyatlı’nın tarihi konu ettiği şiiirlerindeki dönem ve coğrafyayı şiiirinin genel çerçevesi olarak belirlemiştir. Türk tarihinin en uzun ömürlü devleti olan Osmanlı ve varlığını sürdürdüğü dönem Yahya Kemal’in pek çok şiiirinde yer almakla birlikte *“Aslında genel olarak bakıldığında Yahya Kemal’in tarihte Türklüğü ararken hep bir “timsal”in peşinde olduğu görölmektedir. Bu timsal Türk tarihinin bütünü içinde Osmanlı tarihidir”* (Çakır 2011: 143). Hamit Macit de Yahya Kemal’in kılavuzluğunda şiiirlerinde Osmanlı tarihini söz konusu eder. “Tarih I” şiiiri şairin, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk toprağı olan yerlere duyduğu yurt özlemini ifade etmesi açısından önemlidir. Aynı zamanda söz konusu bu şiiir, Yahya Kemal’in “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” şiiirindeki *“Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor? / Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor: / Kosva’dan, Niğbolu’dan, Varna’dan, İstanbul’dan...”* (Beyatlı 1974: 12) mısralarıyla birlikte okunduğunda Hamit Macit Selekler’in Türk şiiirinin doruk noktası olarak kabul ettiği Yahya Kemal şiiirindeki konu ve söyleyişi tarihî şiiirlerine aksettirdiği görülür:

*“Tarihi okurken diyorum ki:
Gönlümde bu hasret, bu alev ne?
Sarmış beni daussılasıyla
Niş, Kosva, Mohaç, Varna, Plevne!”* (Selekler 2014: 58).

Osmanlı İmparatorluğu’nun geniş bir coğrafyaya hükmedişi şair için büyük bir gurur kaynağı olmuştur. Bu durum onun Türk tarihinden söz ettiği mısralarındaki coşkunluktan da açık bir biçimde görölebilir. Hamit Macit, “Tarih II” adını verdiği şiiirinde Balkanları ve Doğu Avrupa’yı kapsayan bir harita çizer mısralarında. Yukarıdaki mısralarda olduğu gibi burada da o topraklara duyulan hasretin sürdürdüğü görülür. Ancak bu mısralar, Millî Mücadele’nin

simgelerinden olan Sakarya'yı anarak noktalanırken Türk tarihinde gurur duyulacak pek çok olayın var olduğu gerçeği arka planda vurgulanır.

*“Tuna'yı görmedim, fakat tanırım,
Bir ümit önünde koştuğum zaman,
Geçmişini anarak coştüğum zaman
Kendimi Budin'in beyi sanırım*

*Hulyamda Vistül'e dek uzanırım:
Atım eğilerek içer sudan.
Avucumda gibidir Eflak ve Buğdan,
Erdel, Basarabya, Azak ve Kırım.*

*Tarihi ne zaman açıp okusam,
Günlerce, bir ateş şakaklarımda,
Günlerce, içerim yanar, kor olur.*

*Bir istek tutuşur dudaklarımda
Sonra parça parça dağılır tasam
İçim Sakarya'da teselli bulur” (Selekler 2014: 59).*

Şair, “Boğazın Karşı Yakası” şiirinde Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve ilk hükümdarı Osman Gazi'nin dedesi Süleyman Şah'tan ismini anmadan söz eder. Türk ve dünya tarihine yön veren bir imparatorluğu kuran neslin atası Süleyman Şah, Türk tarihi için önemli bir yere sahiptir. Hamit Macit'in bu mısralarda Süleyman Şah'ın, Suriye topraklarında bulunan türbesini hatırlatırken türbe vasıtasıyla Türk'ün köklerinin uzandığı coğrafyayı da dile getirdiği görülür.

*“Suya seccade salıp geçtiğimiz toprakta
Kardeşim, gürbüz atam, şanlı dedem yatmakta
Yatıyorlar o muazzam ve muhalled ölümler,
Yatıyorlar unutulmuş da mı, bilmem, yer yer.
Sanırım, bazen, o yerlerde yatan bir tek ölü
Bir tek insan o büyük çevrede yalnız gömülü:
Başı sesler duyarak dinleniyorken Tuna'dan,
Ayağı Akdeniz üstündeki bir fırtınadan
Serpilen dalgayı duymuş gibi ürperse gerek
Ne zaman bilmiyorum burda yatan silkinecek
Açacak toprağın altında kalan kollarını.
Tutacak eski sipahiler akın yollarını;
Ne zaman sam yeli esmiş gibi yaprak yaprak
Bu diyardan kaçacaklar cüceler haykırarak” (Selekler 2014: 60).*

Şairin “İşte Camlarda Sabah” şiirinde de coşkusunu sürdüren epik mısralar görülmeye devam eder. Gördüğü bir düşünce mısralarını yine imparatorluk zamanına götürürken Osmanlı'nın Macaristan'daki önemli sancaklarından biri olan Sektuvar'la birlikte o bölgedeki Türk hakimiyetini de özlemle yad eder.

*“Ellerimden düşüyor şimdi kitap,
Eski bir günde uyanmış gibiyim*

Eski günler, Tuna, Balkan, Nemçe..
Sanki ben Sektüvar'ın sahibiyim” (Selekler 2014: 62).

“Serhat Türküsü” şiirinde serhat kelimesinin ifade ettiği anlam olarak “sınır” düşünüldüğünde şair, *“Bayraklar, gölgesinde döğüşülen bayraklar, / Ki asırlar boyunca, Bec'den Basra'ya kadar./ Kıtaların üstünde şan ve şerefte yalnız: / Bizim bayraklarımız...”* (Selekler 2014: 119) mısralarıyla geçmişteki Türk topraklarının sınırını ifade eder. Yine şiirin başlığındaki “türkü” ifadesiyle muhteva birlikte düşünüldüğünde türkülerin acı ve hüznü dolu sesinin o sınırlara, dolayısıyla şairin yüreğinden mısralara yansıdığı söylenebilir.

Türk şiiri için yalnız Türk tarihine yön veren olaylar değil şahsiyetler de kimi zaman adlarıyla kimi zaman yaptıklarıyla önemli bir yere sahiptir. Hamit Macit de Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine değin bazı önemli şahsiyetleri göz ardı etmeyerek şiirlerinde anar. Bu hususta sözü edilecek en belirgin şiirler “Nerde” ile “Akşam Saati”dir. Şiirler birlikte değerlendirildiğinde birbirlerini tamamlayan parçalardan oluştuğu fark edilir. Şöyle ki; Hamit Macit, “Nerde” şiirinde “nerde?” sorusu sorarak cevap aradığı tarihî şahsiyetlerin ismini “Akşam Saati” şiirindeki mısralarında açıklar:

Nerde

“Doyum olmaz bir akşam semasının altında
Renkli kanatlar gibi gerilmiş ufka nisan
Anlıyorum devirler açıp kapayanları,
Soruyorum, 23 yaşında serdar nerde?” (Selekler 2014: 102).

Akşam Saati

“Akşam hatıraların güzelliğiyle dolu
Bir şiir ahenginde Fatih'in İstanbul'u
Karşıda gölgelenen kahraman Anadolu
İçimde kanatlanmış sevinçlerim, ümidim” (Selekler 2014: 100).

Nerde

“Hani taş kemerlerde hünerini gösteren
Suyun şi'rini çeşme yapan usta ne oldu,
Sırrına erişilmez bir ruh zenginliğiyle
Muhteşem kubbeleri yükselten mimar nerde?” (Selekler 2014: 102).

Akşam Saati

“Semaya kubbelerle Mimar Sinan yükselir” (Selekler 2014: 100).

Nerde

“Sevgiyi, ümitleri, özlenen kâinatı
Seslerin örgüsünde bize veren sanatçı
Akşam saatlerinin hüznü gibi içlenen
Engin denizler gibi coşan bestekâr nerde?” (Selekler 2014: 102).

Akşam Saati

“İstanbul'un doyulmaz bir saatidir akşam
Güzellik, kahramanlık, sanat, tarih, ihtişam
Büyük ruhlar zamanı içinden sarsar, hüzzam –
Bir besteyle yayılır şehre İsmail Dede” (Selekler 2014: 100).

Nerde

“Yüzyıllar ötesinden seslenen şair hani,” (Selekler 2014: 102).

Akşam Saati

“Mükemmel bir şiirle Nailî dile gelir” (Selekler 2014: 100).

“Türk Akdeniz” şiirinde Hamit Macit’in, Türk tarihinin önemli şahsiyetlerini anmaya devam ettiği görülür. Akdeniz’in Türk hakimiyetine girmesini sağlayan Barbaros Hayrettin Paşa ve aynı zamanda Osmanlı donanmasının en değerli parçalarından olan kalyon ile kadırgalardan söz konusu bu şiirde büyük bir övünçle söz eder:

“Ufkunda şafaklar tutuşurken suya indim,
Dün, Barbaros’un gezdiği sahilde gezindim
(...)
Geçmekte şeref mevkibi: Kalyon ve Kadırga!
Bayraklarının gölgesi vurmuş gibi ufka” (Selekler 2014: 136).

Hamit Macit, “Günler” şiirinde Mustafa Kemal Atatürk’ün İnönü Zaferi’nden sonra çektiği telgrafı⁷ çağrıştıran “makûs talih” ifadesine yer verir. İnönü Meydan Muharebesi’nin vatanın her noktasında kutlanan büyük bir zafer olduğu gerçeği ortadadır. Bu büyük zaferin şiirinin coşkusunun da büyük olması gerektiği gerçeğinden hareketle şair, mısralarını birçok olağanüstü ifade ile süsler:

“Öyle bir gün ki insan yarı ilah gibidir.
En muhteşem en güzel bir aşkın sahibidir
Sesleri ahenkleşir, sözleri şiirleşir
Görür makûs talihin bir nura döndüğünü.
Ayaklanır bir millet, kadın, erkek ve çocuk
Açılır karşısında perde perde sonsuzluk
Şaşaa-i itilâ ile dolu bir ufuk
Ve bir şeref meydanı: Metristepe, İnönü” (Selekler 2014: 113).

Hamit Macit Selekler, memuriyeti sebebiyle ömrünün yaklaşık on yılını geçirdiği Çanakkale’nin tarihî geçmişine kayıtsız kalamaz. “Çanakkale’de” şiiri, şehrin kutsiyetinin ve tarihsel manada öneminin dile getirildiği dizelerden oluşur. Türk tarihindeki en büyük mücadelelerden birine sahne olan direnişin ve zaferin simgesi Çanakkale, şairin ifadesiyle “Anavatan”dır. Bunun yanında şair, Çanakkale’yi eski çağlarda “vatan” belleyen pek çok milletin olduğunun da farkındalığıyla Çanakkale’nin kıyı kesiminde kurulan tarihî kent Troya’nın hikâyesine⁸ de mısralarında atıf yapar.

⁷ “Batı Cephesi Komutanı ve Genel Kurmay Başkanı İsmet Paşa’ya

Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebeleri’nde üzerinize yüklendiğiniz görev kadar ağır bir görev yüklenmiş komutanlar pek azdır. Milletimizin istiklal ve varlığı, dahice idareniz altında görevlerini şerefle yapan komuta ve silah arkadaşlarınızın kalbine ve vatanseverliğine büyük bir güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz. İstilâ altındaki talihsiz topraklarımızla birlikte bütün vatan, bugün en ücra köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istila hırsı, azminizin ve vatanseverliğinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. (...)

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal” bkz. <http://www.atam.gov.tr/nutuk/ikinci-inonu-zaferi-ve-ismet-pasanin-metristepede-gordugu-durum> [Erişim tarihi: 06.11.2017].

⁸ “Troya M.Ö 30. yy ve 20. Yüzyılda ticaretin, kültür ve medeniyetin merkezidi. Çanakkale Boğazı’nın Ege Denizi’ne açılan kesiminde bulunan kent, M.Ö 13. yüzyılın sonlarına doğru büyük bir yangın yaşamış ve yok olmuştur. Yangının, Paris’in Helen’i kaçırmasından sonra Kral Menelaus ve ağabeyi Agamemnon’un Troya kentine saldırması sonucu çıkan savaştan kaynaklandığı düşünülmektedir. Daha sonra yapılan kazılarda farklı kültürlerin kalıntıları bulunmuştur. Troya kenti zamanında Perslerin, Büyük İskender’in, Selevkoslar’ın, Perhamon Krallığı ve Romalıların yerleşkesi olmuştur.” <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/truva-ati-235> [Erişim tarihi: 01.12.2018]

*“Asırlar boyunca meşhur isimler
Asırlar boyunca çağlar mevsimler
Üstüne vurulan tarihin nakışı.*

*Trova Elena Asil tahta at,
Masalın içinde kalan hakikat
Meçhul bir ateşin şehri yakışı...*

*Çanakkale bizim aşkımız demek,
Çanakkale... Anavatan: tek gerçek
Şehitlerin kanı, toprağı, taşı...” (Selekler 2014: 137).*

SONUÇ

Cumhuriyet nesli şairlerinden Hamit Macit Selekler’in, tarihe ve tarihî şahsiyetlere dair şiirleri Türk şiirinde tarih bilinci oluşturmak adına dikkate değer şiirler olarak nitelendirilebilir. Şairin; özlem, minnet, gurur, hüzn gibi duygularının tarifini; İmparatorluk döneminden Cumhuriyete kadar pek çok olayı, şehri ve şahsiyeti andığı, Türk kültürü ve tarihinin kutsallarına olan bağlılığını dile getirdiği mısralarda yoğun şekilde görmek mümkündür. Denilebilir ki o, yaşadığı dönemin ve coğrafyanın hassasiyetlerine kayıtsız kalmayan, sanatını da bu doğrultu üzerine kuran bir şairdir. Bu sebeptendir ki Cumhuriyetin ilan edildiği tarihte ilk gençlik yıllarında olan şair için Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, olağanüstü güçlere sahip bir rehber ve değerdir. Mustafa Kemal Atatürk’ün, onun şiirinin en değerli öznelerinden oluşu da bu düşüncenin ispatıdır.

Sonuç olarak; Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin Hamit Macit Selekler gibi arka planda kalan birçok değerli şairi olduğu bilinen bir gerçekken söz konusu dönem şiiri hakkındaki değerlendirmeler bu gerçeği göz ardı etmeden yapılmalıdır.

Kaynakça

- Beyatlı, Yahya Kemal (1974). Kendi gök kubbemiz. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Çakır, Ömer (2011). “Yahya Kemal’de Tarih ve Şiir”. **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 2, S. 2, s. 125-150.
- Demirel, Yücel (ed.) (2017). Nutuk. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ediboğlu, Baki Süha (1968). Bizim kuşak ve ötekiler. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Geçer, İlhan (1974). Hamit Macit üzerine Ahmet Muhip’le bir konuşma, **Hisar**, C. 14. S. 124. s. 14-16.
- Kırcı, Mustafa “Hamit Macit Selekler ve ‘İyilik’inde Aşk, Tarih Sevgisi ve Kahramanlık Duygusu”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2008, s.259-273
- Kurdakul, Şükran (1973). “Selekler, Hâmit Macit”, Şairler ve Yazarlar Sözlüğü. Ankara: Bilgi Yayınevi. s. 339.
- Küçükyavuz, Fatih (2004). Hâmit Macit Selekler’in Hayatı-Sanatı-Eserleri, Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Necatigil, Behçet (1993). “Selekler, Hamit Macit”, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**. İstanbul: Varlık Yayınları. s. 324.
- Necatigil, Behçet (1974). Hamit Macit Selekler. **Varlık**. S. 798, s. 6.
- Özgül, Cemil “Atatürk’ün Ankara’ya Gelişi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. X, S. 28 (Mart 1994), s. 137-156.
- Saba, Ziya Osman (1936). “Bir genç şair hakkında”. **Varlık**, C. 4, S. 80, s. 124.
- Selekler, Hamit Macit (1938). “Şiir ölüyor mu? (Ulusun edebî anketi münasebetiyle)”, **Varlık**, C. 5, S. 110, s. 594-595.
- Selekler, Hamit Macit (1940). “Ömür (Bir Kitap Eleştirisi)”, **Varlık**, C. 11, S. 171, s. 66-67.
- Selekler, Hamit Macit, “27-12-1335” (Şiir), **Varlık**, S. 12 (1 Ocak 1934), s. 184.
- Selekler, Kaynak (2014). Hamit Macit Selekler – Bütün Şiirleri. İstanbul: Melisa Matbaacılık.
- <http://www.atam.gov.tr/nutuk/ikinci-inonu-zaferi-ve-ismet-pasanin-metristepede-gordugu-durum> [Erişim tarihi: 06.10. 2018].
- <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/truva-ati-235> [Erişim tarihi: 01.12.2018]